

แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีถิ่น ชุมชนมอญบางกระดี่ เขตบางขุนเทียน

กรุงเทพมหานคร

The Guideline of Promoting Rural Tourism of Mon Community at Bang Kradee, Bangkhuntien District, Bangkok

อธิป จันทรสุรีย์¹ ฐิตินันท์ ตำราเรียง² และจันทนี หวังปัญญา³

Athip Jansuri¹ Thitinun Tamraraing² and Jantane Wangpanya³

¹หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมบริการและการท่องเที่ยว
มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

¹Master of Arts Program in Hospitality and Tourism Management, Kasem Bundit University

^{2,3}คณะศิลปศาสตร์ สาขาวิชาการจัดการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

^{2,3}Bachelor of Liberal Arts Program in Tourism Management Kasem Bundit University

E-mail: athip.jan@kbu.ac.th: โทรศัพท์มือถือ: 086-9467172

Received: 03 May 2021

Revised: 12 October 2021

Accepted: 22 December 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาวิเคราะห์สภาพแวดล้อม และ 2) เสนอแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีถิ่น ชุมชนมอญบางกระดี่ เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ภาครัฐ ผู้ประกอบการร้านค้า และชุมชน ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

ผลการศึกษา พบว่า ด้านลักษณะที่ตั้ง ชุมชนตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งเหมาะสมสำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการเดินทางท่องเที่ยวในระยะใกล้และแบบหนึ่งวัน ด้านประวัติศาสตร์ ชุมชนมีประวัติความเป็นมาที่สันนิษฐานว่าอพยพมาตั้งถิ่นฐานตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 ด้านวิถีชีวิต ชุมชนมีวิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรม และประเพณีที่มีอัตลักษณ์โดดเด่น ซึ่งชุมชนมีความเข้มแข็งในการอนุรักษ์ รักษาวิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรม และประเพณีของชาวมอญ ด้านกิจกรรมชุมชนมีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวบนพื้นฐานของอัตลักษณ์ชาวมอญ โดยสร้างการมีส่วนร่วมให้นักท่องเที่ยวได้ลงมือปฏิบัติ เสริมสร้างประสบการณ์การท่องเที่ยว และแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีถิ่น ด้านแหล่งท่องเที่ยว ชุมชนอาจมีการสร้างแนวกันน้ำในลำคลองเพื่อให้เกิดผลกระทบให้น้อยที่สุด ด้านบริการทางการท่องเที่ยว ชุมชนควรมีการออกแบบและสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกที่สอดคล้อง

กับลักษณะสภาพแวดล้อมและวิถีชีวิตในชุมชน ด้านการตลาดและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว ควรมีการจัดทำเว็บไซต์ของชุมชนโดยมีการให้ข้อมูลประวัติความเป็นมาโดยมีการเผยแพร่ในสื่อสังคมออนไลน์

คำสำคัญ: แนวทาง / การส่งเสริม / การท่องเที่ยววิถีถิ่น

Abstract

The objectives of this study were to 1) study the environmental conditions (SWOT Analysis) of rural tourism and 2) propose a guideline for promoting the rural tourism of the Mon Community at Bang Kradee, Bangkhuntien District, Bangkok. The interviews were used as a tool to collect data from key informants, consisting of government officials, entrepreneurs, merchants, and communities, using a content-based analytical approach.

The findings revealed that the community is located in Bangkok, making it ideal for tourists looking to travel a short distance or on a one-day trip. As for the history, it is claimed that the community immigrated and established during the era of King Rama IV. Concerning the lifestyle, tourists are provided a taste of Mon's unique lifestyle, arts, culture, and traditions, all of which have been carefully preserved. Moreover, tourism activities have been organized based on the identity of the Mon people by building tourists' participation to enhance their experiences. 2) Guidelines for promoting rural tourism. Regarding tourist attractions, dikes may be erected in the canals in order to minimize the impact by coordinating. With regard to tourism services, facilities that are consistent with the environment and community lifestyle should be designed and constructed. In terms of marketing and public relations, community websites and social media should be created to promote its history.

Keywords: Guideline / Promoting / Rural Tourism

บทนำ

การท่องเที่ยววิถีไทย โดยมีเป้าหมายหลักเป็นการพัฒนาประเทศเพื่อรองรับเศรษฐกิจชุมชน ซึ่งมีวิสัยทัศน์เดียวกัน คือ นำประเทศไทยไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน ซึ่งสามารถใช้เป็นหลักการในการผลักดันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมเฉพาะตัวที่ชัดเจนในระดับต้น ๆ การแสดงออกผ่านความเชื่อและค่านิยมในรูปแบบต่าง ๆ ขนบธรรมเนียมประเพณี วิถีชีวิต ของผู้คน อาหาร ศาสนา ศิลปวัฒนธรรมแขนงต่างๆ ทั้งจิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม วรรณกรรม ดนตรีและนาฏศิลป์ ฯลฯ ที่พบเห็นได้ในชีวิตประจำวันทั่วไป (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2558, หน้า 20) นอกจากนี้ภาครัฐยังมีโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนเพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ และพัฒนาศักยภาพของการท่องเที่ยวชุมชน รวมถึงการส่งเสริมจิตใจให้เกิดการท่องเที่ยวชุมชนอย่างต่อเนื่อง เช่น โครงการ Amazing Thailand Go Local ท่องเที่ยวท้องถิ่นไทย (ศูนย์วิจัยเศรษฐกิจ ธุรกิจและเศรษฐกิจฐานราก ธนาคารออมสิน. 2562, หน้า 3)

การท่องเที่ยวชุมชนเกิดจากแหล่งท่องเที่ยววิถีชุมชนและวัฒนธรรมที่มีทรัพยากรสูงให้นักท่องเที่ยวในท้องถิ่นและต่างถิ่นเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชน แหล่งท่องเที่ยวชุมชนมีการจัดกิจกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน รวมถึงกิจกรรมอื่น ๆ ในเชิงบูรณาการ การส่งเสริมและรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพ และความสามารถในการประสานสมาชิก ให้เกิดการจัดกิจกรรมรองรับการท่องเที่ยวชุมชน ก่อให้เกิดการสร้างเครือข่ายระหว่างการเดินทางการของกลุ่มแกนเครือข่ายภาครัฐ (พระครูโพธิสุวรรณคุณ. 2562, หน้า 1200) การท่องเที่ยววิถีถิ่นจะช่วยกระตุ้นการมีส่วนร่วมของชุมชนและการตระหนักถึงคุณค่า ความสำคัญของสิ่งแวดล้อมและมรดกทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ในชุมชน โดยร่วมกันฟื้นฟูชุมชนโดยใช้กิจกรรมทางการท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือเพื่ออนุรักษ์สภาพแวดล้อม วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชนแห่งนี้โดยใช้การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน นำเสนอเรื่องราววัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตชาวสวนที่สะท้อนวิถีความเป็นไทย (ระพีพัฒน์ เกษโกศล. 2557, หน้า 6) ซึ่งชุมชนหนึ่งที่มีศักยภาพในการส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีถิ่นซึ่งสอดคล้องกับนโยบายการส่งเสริมภาครัฐ ตลอดจนชุมชนมีจุดแข็งในวิถีชีวิต วัฒนธรรมที่โดดเด่นคือ ชุมชนมอญบางกระบือ เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร

ชุมชนมอญบางกระบือ เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร ได้รับรางวัลอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทย (Thailand Tourism Awards) ปี พ.ศ. 2550 โดยเป็นชุมชนมีการดำเนินงานตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนมีความเข้มแข็งในการส่งเสริมการท่องเที่ยว ชุมชนมีศักยภาพในการพัฒนาบริหาร และจัดการแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน และชุมชนมีปัจจัยพื้นฐานในการต้อนรับนักท่องเที่ยวอย่างสมดุล โดยชุมชนได้มีการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์มีชีวิตขึ้นภายในบ้านของตน

(สุวิมล สาแทรกทอง วงศ์ธีรา สุวรรณิน และสุรเชษฐ์ โชวเกียรติรุ่ง. 2559, หน้า 444) ตลอดจนวิถีชีวิตวัฒนธรรมชาวมอญที่เป็นจุดแข็งสำคัญ มีความเคร่งครัดในขนบธรรมเนียมประเพณี ศาสนา พิธีกรรม นับถือผีบรรพบุรุษ ฝึประจำชุมชน มีการทำบุญตักบาตรเป็นประจำ มีการธำรงรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีในแต่ละเดือนอย่างเคร่งครัด มีภาษา เครื่องแต่งกาย อาหาร และขนมที่เป็นอัตลักษณ์ (นิธิภัทร บาลศิริ. 2559, หน้า 4) ซึ่งการจัดการแหล่งท่องเที่ยววิถีถิ่นหรือทรัพยากรการท่องเที่ยววิถีถิ่นต้องมีการทำความเข้าใจให้เห็นถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวให้แก่ชุมชน ต้องได้รับการยอมรับจากคนในชุมชน จะต้องยังคงรักษาวัฒนธรรมอัตลักษณ์ดั้งเดิมของชุมชนให้คงอยู่โดยสามารถถ่ายทอดและส่งเสริมความสามารถสร้างความเข้าใจให้กับนักท่องเที่ยว มีการจัดแบ่งพื้นที่วิธีการนำเสนอของการทำกิจกรรมทางการท่องเที่ยว รวมทั้งมีการดูแลความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว (รุ่งทิพา ทาน้ำ และอชิป จันทรสุริย์. 2563, หน้า 107) อย่างไรก็ตามปัจจุบันชุมชนมอญบางกระดี่ยังคงมีจำนวนนักท่องเที่ยวไม่มากนัก ทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ ซึ่งแนวทางหนึ่งที่จะสามารถเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวให้กับชุมชนมอญบางกระดี่ ตลอดจนเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้การท่องเที่ยวโดยเฉพาะวิถีชีวิตชาวมอญ ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำให้นักท่องเที่ยวได้เกิดการเรียนรู้ความประทับใจ และได้รับประสบการณ์จากการเดินทางท่องเที่ยวผ่านกิจกรรมที่ชุมชนมีส่วนร่วมกับนักท่องเที่ยวได้ โดยใช้ความพร้อมด้านความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความโดดเด่นและวิถีชีวิตของชุมชน จากความสำคัญดังกล่าว จึงมีความสำคัญในการศึกษาเรื่องแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีถิ่น ชุมชนมอญบางกระดี่ เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางสำหรับชุมชนในการวางแผน พัฒนาการจัดการการท่องเที่ยววิถีถิ่น และภาคส่วนเกี่ยวข้องสามารถนำข้อมูลประกอบการวางแผน พัฒนาชุมชน เพื่อให้สามารถเป็นชุมชนต้นแบบการท่องเที่ยววิถีถิ่นต่อไปได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis) การท่องเที่ยววิถีถิ่น ชุมชนมอญบางกระดี่ เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีถิ่น ชุมชนมอญบางกระดี่ เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร

ขอบเขตการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยว ชุมชนมอญบางกระดี่ เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร ด้วยเทคนิคการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ประกอบด้วย

เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐ จำนวน 5 คน กลุ่มที่ 2 ผู้ประกอบการร้านค้า จำนวน 8 คน และกลุ่มที่ 3 ชุมชน จำนวน 8 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

การศึกษาการท่องเที่ยววิถีถิ่น ชุมชนมอญบางกระบือ เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย ลักษณะที่ตั้ง (Countryside) ประวัติศาสตร์ (Heritage) วิถีชีวิต (Life) กิจกรรม (Activities)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi Structured Interview) ที่กำหนดแนวคำถาม เพื่อเชื่อมโยงกับประเด็นหรือวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษาไว้พอประมาณตามกรอบแนวคิดที่ต้องการศึกษา ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) โดยนำแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างไปทำการตรวจสอบเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 คน ในการพิจารณาสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐ ผู้ประกอบการร้านค้า และชุมชนเกี่ยวกับการท่องเที่ยววิถีถิ่น ชุมชนมอญบางกระบือ เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกรายบุคคล (In-depth interview) ผู้วิจัยเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยตนเอง โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก และการบันทึกข้อมูลด้วยการบันทึก บันทึกเสียง ภาพถ่าย และการเสนอแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีถิ่น ชุมชนมอญบางกระบือ เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) ด้วยการจำแนกประเด็นการวิเคราะห์ข้อมูลตามแนวทางที่กำหนดไว้โดยใช้ข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมข้อมูล และเสนอแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีถิ่น ชุมชนมอญบางกระบือ เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร

ผลการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis) การท่องเที่ยววิถีถิ่น ชุมชนมอญบางกระบือ เขตบางขุนเทียนกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย ลักษณะที่ตั้ง ประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต และกิจกรรม จากการเก็บรวบรวมข้อมูลข้อมูลปฐมภูมิ และทุติยภูมิ และการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis) ประกอบด้วย จุดแข็ง (Strength) จุดอ่อน (Weaknesses) โอกาส (Opportunities) และอุปสรรค (Threats) ซึ่งได้ผลการวิจัย ดังนี้

1.1 ลักษณะที่ตั้ง ลักษณะที่ตั้งของชุมชนมอญบางกระบือ พบว่า หมู่บ้านบางกระบือ ประกอบด้วย หมู่ที่ 28 และ 9 แขวงแสมดำ เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร อาณาเขตด้านเหนือติดต่อแขวงบางบอน ด้านใต้และด้านตะวันออกติดต่อกับแขวงท่าข้าม และด้านตะวันตกติดต่อกับจังหวัดสมุทรสาคร สภาพพื้นที่โดยทั่วไปเป็นที่ลุ่มดินเลนและพื้นที่เป็นน้ำเค็มเพราะอยู่ใกล้ทะเลกลางหมู่บ้านมีคลองสนามชัยไหลผ่านแต่น้ำไม่สามารถนำมาใช้ได้เพราะเป็นน้ำกร่อย สภาพป่าแต่เดิมในอดีตมีความอุดมสมบูรณ์ด้วยป่าชายเลน และพืชพันธุ์ต่าง ๆ อาทิ ต้นชะคราม ต้นปรัง พันธุ์ไม้ที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรม เช่น ต้นหงอนไก่ ตลอดจนพันธุ์ไม้ที่ใช้ในการย้อมผ้า เช่น ต้นกระบูน ต้นกระบาน เป็นต้น ซึ่งผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม สามารถสรุปได้ดังนี้

จุดแข็ง พบว่า ชุมชนตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งเหมาะสำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการเดินทางท่องเที่ยวในระยะใกล้และแบบ One Day Trip และเนื่องด้วยตั้งอยู่ติดต่อกับจังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งสามารถเดินทางเชื่อมโยงไปยังแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงได้

จุดอ่อน พบว่า ลักษณะที่ตั้งของชุมชนตั้งอยู่ติดบริเวณลำคลอง ทำให้เกิดผลกระทบในช่วงที่มีน้ำขึ้น ทั้งนี้อาจส่งผลต่อการเข้าถึงของนักท่องเที่ยว ตลอดจนการเดินทางท่องเที่ยวและประกอบกิจกรรมภายในชุมชน

โอกาส พบว่า ลักษณะที่ตั้งของชุมชนตั้งในพื้นที่เขตบางขุนเทียน ซึ่งภายในเขตมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง เช่น ทะเลบางขุนเทียน (ทะเลกรุงเทพ) เป็นต้น

อุปสรรค พบว่า การจัดการน้ำภายในชุมชนสามารถทำได้ยาก เนื่องจากชุมชนตั้งอยู่ในบริเวณที่ติดลำคลอง และการระบายน้ำอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1.2 ประวัติศาสตร์ พบว่า คำว่า “บางกระบือ” มาจากที่แถบลำน้ำในชุมชนชุกชุมไปด้วยปลากระตี่ ซึ่งมีให้เห็นจนถึงปัจจุบัน ในส่วนของนักวิชาการที่ได้เข้ามาศึกษาประวัติความเป็นมาของชุมชนแห่งนี้ยังไม่มีหลักฐานที่เป็นลายลักษณ์อักษรที่แน่ชัดเกี่ยวกับการเกิดขึ้นของชุมชนแห่งนี้ ชุมชนมอญเริ่มอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในไทยตั้งแต่สมัยเมืองหงสาวดีเป็นเมืองขึ้นของพม่า โดยมีการสันนิษฐานว่าน่าจะอพยพมาตั้งถิ่นฐานตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว หากนับตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษเป็นระยะเวลา 200 กว่าปีมาแล้ว จนมาเจอที่ดินบริเวณบางกระบือ ซึ่งมีทรัพยากร

ที่ค่อนข้างอุดมสมบูรณ์ มีต้นจาก ต้นพิน ก็เสาะแสวงหาที่ดินทำมาหากินกัน จึงลงหลักปักฐานสร้างบ้านเรือนอยู่บริเวณริมคลองสนามชัย ซึ่งถือเป็นเส้นทางสำคัญในการสัญจร เข้าสู่ตัวเมืองกรุงเทพมหานครในอดีต โดยในสมัยนั้นไม่ได้มีการซื้อขายที่ดินเหมือนดังเช่นในปัจจุบัน ใครใคร่อยากอยู่บริเวณไหนก็จับจองพื้นที่ และปลูกสร้างบ้านเรือน สร้างที่อยู่อาศัยกันเอง ซึ่งเดิมตั้งอยู่บริเวณคลองเลนเปน ห่างจากชุมชนปัจจุบัน ไปทางตะวันออกประมาณ 1 กิโลเมตร คนมอญบางกระดี่ส่วนใหญ่ย้ายมาจากชุมชนบ้านมอญคลองหมาหอนหรือชุมชนคลองสุนัขหอน มหาชัย จังหวัดสมุทรสาคร คนส่วนน้อยจะมาจากจังหวัดนนทบุรีและสมุทรปราการ คำบอกเล่านี้มีข้อมูลยืนยันความถูกต้องจากชื่อและสกุล ได้แก่ สกุลมะคนมอญ สกุลประเสริฐ สกุลสังข์ทอง สกุลศรีสำแดง สกุลปงบางกะดี่ สกุลแก่นแดง สกุลเตี้ยเปิ้ล และสกุลมอญตะ ซึ่งผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม สามารถสรุปได้ดังนี้

จุดแข็ง พบว่า ชุมชนมีประวัติความเป็นมาที่สันนิษฐานว่าอพยพมาตั้งถิ่นฐานตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 ซึ่งมีความสำคัญที่เป็นสิ่งดึงดูดใจสำหรับนักท่องเที่ยว ตลอดจนเป็นแหล่งเรียนรู้ทางด้านประวัติศาสตร์ของการตั้งถิ่นฐานของชุมชนมอญ

จุดอ่อน พบว่า ชุมชนยังมีนักเล่าเรื่องของชุมชนที่เป็นเยาวชนน้อย เนื่องจากส่วนใหญ่ักเล่าเรื่องในชุมชนจะเป็นกลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน

โอกาส พบว่า การที่ชุมชนมีประวัติศาสตร์ความเป็นมาซึ่งเป็นจุดแข็งที่สำคัญ สามารถนำจุดแข็งมาใช้ในการเล่าเรื่อง (Story Telling) ให้กับนักท่องเที่ยวโดยการเชื่อมโยงกับพื้นที่จริงภายในชุมชน

อุปสรรค พบว่า ความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี สภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ตลอดจนจากระบบการศึกษาในโรงเรียน ทำให้เยาวชนในท้องถิ่นให้ความสนใจในประวัติศาสตร์ของชุมชนลดน้อยลง

1.3 วิถีชีวิต พบว่า ชุมชนมอญบางกระดี่ เป็นชุมชนที่ยังรักษาอัตลักษณ์ วัฒนธรรม และประเพณีอันดีงาม ชุมชนบางกระดี่ เป็นชุมชนมอญขนาดใหญ่แห่งหนึ่ง ที่ยังคงรักษาวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมไว้ได้อย่างดีเป็นชุมชนริมน้ำคล้าย ๆ ชุมชนมอญส่วนใหญ่ในเมืองไทยโดยตั้งบ้านเรือนอยู่สองฟากคลองสนามชัย หรือชาวบ้านเรียกกันว่า คลองบางกระดี่ ชุมชนบ้านมอญบางกระดี่มีความโดดเด่นตรงที่มีประชากรกว่า 3,000 คน ที่ยังคงรักษาประเพณี วัฒนธรรม ในการดำเนินวิถีชีวิตในแบบมอญดั้งเดิมทั้งภาษา ศิลปะการแสดง ดนตรี อาหาร การแต่งกาย งานศิลปหัตถกรรม ตลอดจนความเชื่อ โดยมีรายละเอียดดังนี้ 1) ภาษามอญ คนในชุมชนมอญบางกระดี่ยังคงมีการใช้ภาษามอญในการสื่อสารในชีวิตประจำวันภายในชุมชนและกับคนมอญด้วยกันเอง ตลอดจนการจัดการเรียนการสอนภาษามอญให้กับเยาวชนในชุมชน 2) ศิลปะการแสดง ได้แก่ สะบ้ามอญ (หาวญอะนิ) เป็นการละเล่นพื้นบ้านเพื่อให้เกิดความสามัคคีและเป็นการเปิดโอกาสให้คนหนุ่มสาวได้รู้จักอุปนิสัยซึ่งกันและกัน โดยสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ สะบ้าบ่อน และสะบ้าทอยไกล ส่วนสะบ้ารำนั้นเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นของชุมชนมอญบางกระดี่ แต่เดิมจะเล่นกันในช่วงประเพณีสงกรานต์ 3) ดนตรี วงทะแยมมอญของคณะหงส์ฟ้ารามัญโดย

ครูกล้วยา ปุงบางกระดี่ เป็นวงดนตรีที่ใช้สำหรับการแสดงมหรสพทั้งงานมงคลและงานอวมงคล เนื้อหาของคำจะมีลักษณะเฉพาะของแต่ละประเภทงาน โดยเครื่องดนตรีประกอบด้วย โกรเจ็กป้อย (ซอสามสายมอญ) จยาม (จะเข้) ปุงตัง (กลองลักษณะคล้ายเปิงมาง) คะเด (ฉิ่ง) และกะโลด (ขลุ่ย)

4) อาหาร ชวามอญมักใช้พืชผักในท้องถิ่นสำหรับประกอบอาหาร โดยส่วนใหญ่จะใช้ผักที่มีรสเปรี้ยว มาประกอบอาหาร เช่น ต้นกระเจี๊ยบ แกงที่นิยมทำ ได้แก่ แกงฮะเจ็บ (แกงส้มใบกระเจี๊ยบ) โดยมี รสชาติเปรี้ยว นอกจากนี้ยังมีอาหารที่ทำในช่วงเทศกาล เช่น ข้าวแช่ (เปิงตางค์) ซึ่งเป็นอาหารที่เกี่ยวข้อง กับพิธีกรรม

5) การแต่งกาย ผู้หญิงสวมเสื้อแขนกระบอก นุ่งผ้าซิ่น พาดผ้าสไบ และเกล้ามวยผม ส่วนผู้ชายสวมเสื้อตามสมัยนิยม นุ่งโสร่ง พาดผ้าขาวม้าบริเวณไหล่ หากเป็นช่วงเทศกาลสำคัญ ก็มักสวมใส่เสื้อผ้าที่สวยงาม

6) ความเชื่อ วัฒนธรรมความเชื่อเรื่องการนับถือผีบรรพบุรุษ และผีที่มี อิทธิฤทธิ์ ได้แก่ เทพอารักษ์ ชวามอญบางกระดี่จึงดำเนินชีวิตด้วยการผสมผสานระหว่างความเชื่อทาง พระพุทธศาสนากับผีอย่างกลมกลืน ศาลเจ้าพ่อที่แสดงถึงความเชื่อของชุมชนมอญบางกระดี่ ได้แก่ ศาลเจ้าพ่อบางกระดี่ ศาลเจ้าที่ตะละทาน ศาลเจ้าแม่หัวระหาน ศาลเจ้าพ่อกลางทุ่ง ผีบรรพบุรุษ และ ความเชื่อรำผีมอญ เป็นความเชื่อที่คนมอญยึดถือผีเป็นความสำคัญในชีวิต เช่น ผีปู่ตายาย ผีเมียหลวง ผีเมียน้อย ผีครูบาอาจารย์ ผีญาติ ผีแมว เป็นต้น ลูกชายคนโตของตระกูลจะเป็นผู้สืบทอดต้นผี ผู้รับสืบทอดผีไว้ที่บ้าน ปัจจุบันยังมีการสืบทอดระหว่างแม่กับลูกสาว ซึ่งบ่งบอกถึงความเหนียวแน่น ในวัฒนธรรมของตนเองสืบต่อไป

7) ศิลปหัตถกรรม ประกอบด้วย การสานกก การทำไม้ฟัน การทำ ฉัตร-ธงกระดาษ การทำอาหารคาว และขนมหวาน ผลิตภัณฑ์จากต้นจาก การทำเส้ปดุง การทำ ว่างเลียงกุง-ปลา ตามธรรมชาติ การปักผ้าสไบมอญ และ 8) วัฒนธรรม ประเพณี ประกอบด้วย เทศกาล สงกรานต์ ประเพณีกวนกาละแม ประเพณีหุงข้าวแช่ และส่งข้าวแช่ ประเพณีสงฆ์น้ำพระ ประเพณี อาบน้ำผู้ใหญ่ขอพร ประเพณีรดน้ำอวยพร ประเพณีเล่นสบ้า ประเพณีทรงเจ้าพ่อบางกระดี่และ เจ้าแม่หัวระหาน ประเพณีการเชิญผี คอนเสิร์ตลอยชาย เทศกาลทำบุญกลางหมู่บ้าน เทศกาลตักบาตร น้ำผึ้ง เทศกาลตักบาตรดอกไม้วันออกพรรษา และวันพระใหญ่ ซึ่งผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม สามารถสรุปได้ดังนี้

จุดแข็ง พบว่า ชุมชนมีวิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรม และประเพณีที่มีอัตลักษณ์โดดเด่น ซึ่งเป็นสิ่งดึงดูดใจสำหรับนักท่องเที่ยว ตลอดจนเป็นแหล่งเรียนรู้ทางด้านวิถีชีวิตชุมชนมอญที่ตรงกับ ความต้องการของกลุ่มนักท่องเที่ยววิถีถิ่น ซึ่งชุมชนมีความเข้มแข็งในการอนุรักษ์ รักษาวิถีชีวิต ศิลป วัฒนธรรม และประเพณีของชวามอญ และการปลูกฝังให้เยาวชนรุ่นหลังตระหนักและเห็นความสำคัญ ในวิถีชีวิตชวามอญ

จุดอ่อน พบว่า การขาดผู้สืบทอดวิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรม และประเพณี ซึ่งอาจทำให้ วัฒนธรรมอันดีงามเริ่มสูญหายไป เนื่องจากขาดการเชื่อมต่อระหว่างปราชญ์ชาวบ้านในชุมชนกับเยาวชน

โอกาส พบว่า การส่งเสริมการพัฒนาสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยวตามนโยบายกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา เน้นความสอดคล้องกับอัตลักษณ์และวิถีไทย เสริมสร้างความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยวและประชาชนถึงอัตลักษณ์ความเป็นไทย และเสริมสร้างความภาคภูมิใจ ในความเป็นไทยและการเป็นเจ้าบ้านที่ดี ซึ่งเป็นโอกาสที่ชุมชนสามารถนำจุดแข็งมาใช้พัฒนา ต่อยอด เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวบนพื้นฐานของการรักษาอัตลักษณ์ดั้งเดิมไว้

อุปสรรค พบว่า ขนบความเชื่อที่ยึดถือปฏิบัติของชุมชน อาจเป็นข้อจำกัดในการส่งเสริมการท่องเที่ยว เนื่องจากข้อปฏิบัติบางอย่างนักท่องเที่ยวไม่สามารถเข้าร่วมได้ เนื่องจากเป็นสิ่งที่กระทำได้เฉพาะญาติหรือลูกหลานชาวมอญเท่านั้น

1.4 กิจกรรม พบว่า ชุมชนได้นำอัตลักษณ์วิถีชีวิตชุมชนมาสร้างกิจกรรมทางการท่องเที่ยว เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวสามารถซึมซับ วิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีของชุมชน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ 1) กิจกรรมศึกษาเรียนรู้ ศูนย์ศิลปวัฒนธรรมมอญ เป็นพิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน ศูนย์การอนุรักษ์จัดแสดง เครื่องมือ เครื่องใช้ เครื่องดนตรี เครื่องประดับโบราณ พระคัมภีร์อักษรมอญ พระพุทธรูป และภาพถ่าย ตลอดจนศิลปวัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีอันเก่าแก่ของชาวไทยเชื้อสายมอญเอาไว้ เป็นการถ่ายทอดความรู้ของชาวมอญให้กับคนไทยได้รับรู้ถึงประวัติความเป็นมา วิถีชีวิตและศิลปวัฒนธรรม ประเพณีของชาวมอญที่เก่าแก่ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ตลอดจนการเรียนรู้การทำอาหารมอญ การเล่นเกมมอญ โดยมีผู้เชี่ยวชาญในการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยว 2) กิจกรรมชมการแสดงทะเลมอญ ของคณะหงส์ฟ้ารามัญ เช่น การอธิบายประวัติความเป็นมา รายละเอียดของเครื่องดนตรีแต่ละประเภท รวมถึงขั้นตอนในการแสดง และนักท่องเที่ยวสามารถทดลองการเล่นเครื่องดนตรีด้วยตนเอง โดยการให้คำแนะนำของครูกลยา ปุ๋งบางกระตี 3) กิจกรรมสาธิตการทำไส้ เป็นการสาธิตการทำไส้ไก่แมลง ตั้งแต่การเลือกวัตถุดิบของต้นจากที่จะนำมาทำ ขั้นตอนการทำและการย้อมสี 4) กิจกรรมเรียนรู้การทำของหวาน โดยเฉพาะเม็ดขนุนยักซ์ที่มีชื่อเสียงของชุมชน ซึ่งจะมีขนาดใหญ่รสชาดหวานมัน โดยมีความเชื่อว่าเป็นขนุนเงิน ขนุนทอง มีการสาธิตวิธีการทำ อธิบายวัตถุดิบที่ใช้ ตลอดจนการให้นักท่องเที่ยวได้ทดลองปฏิบัติ 5) กิจกรรมลองเรือชมวิถีชีวิตริมฝั่งคลอง ความเป็นอยู่ของชุมชนมอญบางกระตี และลิ้งแสมที่พบได้ค่อนข้างยาก และ 6) กิจกรรมต่าง ๆ ในช่วงเทศกาล งานประเพณี เช่น ตักบาตรดอกชาวมอญ ตักบาตรน้ำผึ้ง ตักบาตรแกงรวม เทศกาลสงกรานต์ การกวนกะละแม การหุงข้าวแช่ การเล่นเกมมอญ การแสดงดนตรีลอยชาย เป็นต้น ซึ่งผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมสามารถสรุปได้ดังนี้

จุดแข็ง พบว่า ชุมชนมีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวบนพื้นฐานของอัตลักษณ์ชาวมอญ โดยสร้างการมีส่วนร่วมให้นักท่องเที่ยวได้ลงมือปฏิบัติ เสริมสร้างประสบการณ์การท่องเที่ยว โดยให้นักท่องเที่ยวได้ชมการสาธิตก่อน โดยมีชุมชนในการให้คำแนะนำ และอธิบายขั้นตอนการทำ

ตลอดจนการสอดแทรกประวัติศาสตร์ความเป็นมาของกิจกรรมแต่ละประเภท เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจ และเห็นคุณค่าแก่นักท่องเที่ยว

จุดอ่อน พบว่า พื้นที่ในการจัดกิจกรรมของชุมชนค่อนข้างจำกัด เนื่องจากการใช้บ้านเรือนที่อาศัยในการประกอบกิจกรรม ประกอบกับพื้นที่บางส่วนมีน้ำขังซึ่งอาจทำให้เกิดปัญหาในการประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยว

โอกาส พบว่า กิจกรรมของชุมชนมีความหลากหลาย และเน้นให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วม กับชุมชนซึ่งเป็นทางเลือกให้กับนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจในวิถีชีวิต และต้องการหาประสบการณ์ การท่องเที่ยว สอดคล้องกับรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และการส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยว ของภาครัฐที่มุ่งเน้นส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีไทย

อุปสรรค พบว่า วิถีชีวิตของคนในชุมชนปัจจุบันต่างประกอบอาชีพนอกพื้นที่ หรือต่างจังหวัด ทำให้คนในปัจจุบันไม่สามารถเดินทางมาร่วมกิจกรรมในช่วงเทศกาลได้ จึงทำให้ขาดความเชื่อมโยงเกี่ยวกับระหว่างคนในชุมชนจากฐานหนึ่งสู่อีก นอกจากนี้ชนบความเชื่อที่ยึดถือปฏิบัติของชุมชน อาจเป็นข้อจำกัดในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว เนื่องจากข้อปฏิบัติบางอย่าง นักท่องเที่ยวไม่สามารถเข้าร่วมได้

จากการศึกษาการท่องเที่ยววิถีถิ่น ชุมชนมอญบางกระดี่ เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย ลักษณะที่ตั้ง ประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต และกิจกรรม โดยสามารถนำองค์ประกอบ การท่องเที่ยววิถีถิ่นมาพัฒนาต่อยอดให้เป็นส่วนสำคัญในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว เป็นแนวทางในการปรับปรุง แก้ไข และพัฒนา ตลอดจนส่งเสริมการจัดการด้านการท่องเที่ยวตามองค์ประกอบ การท่องเที่ยววิถีถิ่น ชุมชนมอญบางกระดี่ เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร นำไปสู่การเสนอแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีถิ่น ชุมชนมอญบางกระดี่ เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร ดังนี้

2. แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีถิ่น ชุมชนมอญบางกระดี่ เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร สามารถนำผลการศึกษาในขั้นตอนที่ 1 เพื่อแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีถิ่น ชุมชนมอญบางกระดี่ เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร ตามองค์ประกอบส่งเสริมการท่องเที่ยว 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านแหล่งท่องเที่ยว 2) ด้านบริการทางการท่องเที่ยว และ 3) ด้านการตลาด และประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว (กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย, 2558) มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 ด้านแหล่งท่องเที่ยว

1) ด้วยลักษณะที่ตั้งของชุมชนอยู่ติดกับแม่น้ำลำคลองจึงทำให้เกิดผลกระทบโดยตรง กับศูนย์วัฒนธรรม ซึ่งคนในชุมชนอาจมีการสร้างแนวกันน้ำในลำคลองหรือเป็นที่กั้นน้ำเพื่อให้เกิดผลกระทบให้น้อยที่สุดซึ่งอาจมีการประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการการระบายน้ำ หรือการเดินท่อน้ำที่ถูกต้อง

2) ชุมชนควรมีการปรึกษากับผู้ดูแลศูนย์วัฒนธรรมโดยอาจประสานเพื่อดำเนินการงบประมาณสนับสนุนในการจัดเก็บที่เหมาะสมหรือจัดทำตู้แก้วกระจกหรือหลีกเลี้ยงไม้ให้นักท่องเที่ยวสัมผัสโดยตรงเพื่อลดความเสียหายที่อาจเกิดขึ้น

3) บริเวณที่ตั้งของวัดบางกระตั้นติดกับแม่น้ำลำคลองและทำให้เกิดผลกระทบในเวลาที่มีน้ำขึ้นหรือในช่วงที่มีปริมาณน้ำเพิ่มสูงขึ้นทำให้เกิดน้ำท่วมบริเวณวัด และภายในชุมชน ซึ่งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอาจมีการจัดทำแผนพัฒนาเรื่องการจัดระบบน้ำและแนวทางการป้องกันให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

2.2 ด้านบริการทางการท่องเที่ยว

1) ร้านค้าควรมีการพัฒนาด้านการจัดวางสินค้าและจัดตกแต่งร้านตามอัตลักษณ์ของชาวมอญให้เป็นที่ยึดเหนี่ยวนักท่องเที่ยว ตลอดจนการออกแบบและสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกที่สอดคล้องกับลักษณะสภาพแวดล้อมและวิถีชีวิตในชุมชน

2) พื้นที่ในการจัดกิจกรรมของชุมชนค่อนข้างจำกัด เนื่องจากการใช้บ้านเรือนที่อาศัยในการประกอบกิจกรรม ประกอบกับพื้นที่บางส่วนมีน้ำขังซึ่งอาจทำให้เกิดปัญหาในการประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยว ทั้งนี้ชุมชนอาจมีการจัดบริเวณสำหรับประกอบกิจกรรมของนักท่องเที่ยว ซึ่งอาจขอความร่วมมือในการขอใช้พื้นที่บางกระตั้น เพื่อจัดเป็นลานกิจกรรมวัฒนธรรมซึ่งอาจกำหนดให้มีการจัดสัปดาห์ละ 2 ครั้ง ในช่วงวันเสาร์และวันอาทิตย์

3) ชุมชนอาจจัดประชุมในการรวมกลุ่มเพื่อจัดตั้งโฮมสเตย์ขึ้นภายในชุมชน เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการพักค้างคืนและสัมผัสวิถีชีวิต พร้อมทั้งอาจศึกษาความพร้อม และการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาขึ้นภายในชุมชน ตลอดจนการขัดต่อขนบธรรมเนียม วิถี ความเชื่อของชาวมอญ

4) การที่ชุมชนมีประวัติศาสตร์ความเป็นมาซึ่งเป็นจุดแข็งที่สำคัญ สามารถนำจุดแข็งมาใช้ในการเล่าเรื่อง (Story Telling) ให้กับนักท่องเที่ยวโดยการเชื่อมโยงกับพื้นที่จริงภายในชุมชน ทั้งนี้ชุมชนอาจส่งเสริมการสร้างนักเล่าเรื่องชุมชนโดยการให้ความรู้ ความเข้าใจเรื่องของชุมชนให้แก่เยาวชน โดยอาจมีการจัดการเรียนการสอนภายในโรงเรียน ทำให้เยาวชนในให้ความสนใจในประวัติศาสตร์ของชุมชน และเป็นนักเล่าเรื่องของชุมชน

2.3 ด้านการตลาดและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว

1) ชุมชนควรมีการจัดทำเว็บไซต์ของชุมชนโดยมีการให้ข้อมูลประวัติความเป็นมา แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน ที่พัก และกิจกรรมต่าง ๆ โดยมีการเผยแพร่ในสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ชุมชน ร้านค้า และที่พัก และจัดทำส่งเสริมการขายสินค้าต่าง ๆ ภายในชุมชนให้นักท่องเที่ยวเพื่อเป็นการดึงดูดใจนักท่องเที่ยวและยังทำให้เป็นที่รู้จักและเป็นที่นิยมมากขึ้น

2) ชุมชนควรมีการให้ความรู้ ความเข้าใจ และการปฏิบัติตนแก่นักท่องเที่ยว โดยการจัดให้มีมัคคุเทศก์หรือผู้คอยให้ความรู้กับนักท่องเที่ยวที่เดินทางท่องเที่ยวในชุมชน เพื่อไม่ให้เป็นการขัดต่อขนบธรรมเนียม วิถีความเชื่อของชุมชนมอญ

สรุปผลการวิจัย

การท่องเที่ยววิถีถิ่น ชุมชนมอญบางกระดี่ เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 1) ลักษณะที่ตั้ง พบว่า ชุมชนตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งเหมาะสำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการเดินทางท่องเที่ยวในระยะใกล้และแบบ One Day Trip และเนื่องด้วยตั้งอยู่ติดต่อกับจังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งสามารถเดินทางเชื่อมโยงไปยังแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงได้ 2) ประวัติศาสตร์ พบว่า ชุมชนมีประวัติความเป็นมาที่สันนิษฐานว่าอพยพมาตั้งถิ่นฐานตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 ซึ่งมีความสำคัญที่เป็นสิ่งดึงดูดใจสำหรับนักท่องเที่ยว ตลอดจนเป็นแหล่งเรียนรู้ทางด้านประวัติศาสตร์ของการตั้งถิ่นฐานของชุมชนมอญ 3) วิถีชีวิต พบว่า ชุมชนมีวิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรม และประเพณีที่มีอัตลักษณ์โดดเด่น ซึ่งเป็นสิ่งดึงดูดใจสำหรับนักท่องเที่ยว ตลอดจนเป็นแหล่งเรียนรู้ทางด้านวิถีชีวิตชุมชนมอญที่ตรงกับความต้องการของกลุ่มนักท่องเที่ยววิถีถิ่น ซึ่งชุมชนมีความเข้มแข็งในการอนุรักษ์รักษาวิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรม และประเพณีของชาวมอญ และการปลูกฝังให้เยาวชนรุ่นหลังตระหนักและเห็นความสำคัญในวิถีชีวิตชาวมอญ และ 4) กิจกรรม พบว่า ชุมชนมีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวบนพื้นฐานของอัตลักษณ์ชาวมอญ โดยสร้างการมีส่วนร่วมให้นักท่องเที่ยวได้ลงมือปฏิบัติ เสริมสร้างประสบการณ์การท่องเที่ยว โดยให้นักท่องเที่ยวได้ชมการสาธิตก่อนและชุมชนให้คำแนะนำ อธิบายขั้นตอนการทำ ตลอดจนการสอดแทรกประวัติความเป็นมาของกิจกรรมแต่ละประเภท เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจ และเห็นคุณค่าแก่นักท่องเที่ยว

แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีถิ่น ชุมชนมอญบางกระดี่ เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร พบว่า 1) ด้านแหล่งท่องเที่ยว ด้วยลักษณะที่ตั้งของชุมชนอยู่ติดกับแม่น้ำลำคลองจึงทำให้เกิดผลกระทบโดยตรงกับศูนย์วัฒนธรรม ซึ่งคนในชุมชนอาจมีการสร้างแนวกันน้ำในลำคลองหรือเป็นที่กั้นน้ำเพื่อให้เกิดผลกระทบให้น้อยที่สุดซึ่งอาจมีการประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องใน การจัดการการระบายน้ำ หรือการเดินทางที่ถูกต้อง 2) ด้านบริการทางการท่องเที่ยว ชุมชนควรมีการออกแบบและสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกที่สอดคล้องกับลักษณะสภาพแวดล้อมและวิถีชีวิตในชุมชน และอาจมีการจัดบริเวณสำหรับประกอบกิจกรรมของนักท่องเที่ยว เพื่อจัดเป็นลานกิจกรรมวัฒนธรรมซึ่งอาจกำหนดให้มีการจัดสัปดาห์ละ 2 ครั้ง ในช่วงวันเสาร์และวันอาทิตย์ และชุมชนอาจส่งเสริมการสร้างนักเล่าเรื่องชุมชนให้แก่เยาวชนและ 3) ด้านการตลาดและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวชุมชนควรมีการจัดทำเว็บไซต์ของชุมชนโดยมีการให้ข้อมูลประวัติความเป็นมา แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน ที่พัก และกิจกรรมต่าง ๆ

โดยมีการเผยแพร่ในสื่อสังคมออนไลน์ และการให้ความรู้ ความเข้าใจ และการปฏิบัติตนแก่นักท่องเที่ยว เพื่อไม่ให้เป็นการขัดต่อขนบธรรมเนียม วิถี ความเชื่อของชุมชนมอญ

อภิปรายผลการวิจัย

การท่องเที่ยววิถีถิ่น ชุมชนมอญบางกระบือ เขตบางขุนเทียนกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย

1. ลักษณะที่ตั้ง พบว่า ชุมชนตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งเหมาะสำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการเดินทางท่องเที่ยวในระยะใกล้และแบบ One Day Trip และเนื่องจากตั้งอยู่ติดต่อกับจังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งสามารถเดินทางเชื่อมโยงไปยังแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงได้ สอดคล้องกับการศึกษาของกาญจนาวดี พวงขึ้น และแสงสรรค์ ภูมิสถาน (2563, หน้า 29) ผลการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวเดินทางด้วยรถยนต์ส่วนตัว มีรูปแบบการท่องเที่ยวแบบไปเช้า-เย็นกลับในช่วงฤดูการท่องเที่ยว

2. ประวัติศาสตร์ พบว่า ชุมชนมีประวัติความเป็นมาที่สันนิษฐานว่าอพยพมาตั้งถิ่นฐานตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 ซึ่งมีความสำคัญที่เป็นสิ่งดึงดูดใจสำหรับนักท่องเที่ยว ตลอดจนเป็นแหล่งเรียนรู้ทางด้านประวัติศาสตร์ของการตั้งถิ่นฐานของชุมชนมอญ สอดคล้องกับการศึกษาของสุนิษา กลิ่นจอร์ (2561, หน้า 115) ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนมีฐานทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ และมีวิถีการผลิตที่พึ่งพาและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน ชุมชนมีวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และสอดคล้องกับสินธุ์ สโรบล (2547, หน้า 19) ได้กล่าวว่า ชุมชนแต่ละแห่งมีเรื่องเล่าและตำนานจนกลายเป็นประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของสถานที่ สภาพแวดล้อม สังคม วัฒนธรรม และความเป็นอยู่ในแต่ละชุมชนที่จะมีความเป็นเอกลักษณ์หรือมีลักษณะพิเศษที่ไม่เหมือนชุมชนอื่น ๆ ซึ่งคนที่จรรู้จักชุมชนนั้นได้ดีที่สุด คือ คนในชุมชนผู้เป็นเจ้าของพื้นที่เจ้าของท้องถิ่นนั่นเอง

3. วิถีชีวิต พบว่า ชุมชนมีวิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรม และประเพณีที่มีอัตลักษณ์โดดเด่น ซึ่งเป็นสิ่งดึงดูดใจสำหรับนักท่องเที่ยว ตลอดจนเป็นแหล่งเรียนรู้ทางด้านวิถีชีวิตชุมชนมอญที่ตรงกับความต้องการของกลุ่มนักท่องเที่ยววิถีถิ่น ซึ่งชุมชนมีความเข้มแข็งในการอนุรักษ์ รักษาวิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรม และประเพณีของชาวมอญ และการปลูกฝังให้เยาวชนรุ่นหลังตระหนักและเห็นความสำคัญในวิถีชีวิตชาวมอญ สอดคล้องกับการศึกษาของรุ่งทิพา ทาน้ำ และอริบ จันทรสุรีย์ (2563, หน้า 90) ผลการศึกษาพบว่า ความหลากหลายของชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ร่วมกัน อีกทั้งยังมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ การแต่งกาย ภาษา อาหาร บ้านเรือน ความเชื่อ ประเพณีต่าง ๆ ที่มีความสำคัญเป็นอัตลักษณ์ที่โดดเด่น

4. กิจกรรม พบว่า ชุมชนมีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวบนพื้นฐานของอัตลักษณ์ชาวมอญ โดยสร้างการมีส่วนร่วมให้นักท่องเที่ยวได้ลงมือปฏิบัติ เสริมสร้างประสบการณ์การท่องเที่ยว โดยให้

นักท่องเที่ยวได้ชมการสาธิตก่อน โดยมีชุมชนในการให้คำแนะนำ และอธิบายขั้นตอนการทำตลอดจนการสอดแทรกประวัติความเป็นมาของกิจกรรมแต่ละประเภท เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจ และเห็นคุณค่าแก่นักท่องเที่ยว สอดคล้องกับการศึกษาของอชิบ จันทรสุริย์ (2561, หน้า 262) ผลการศึกษาพบว่า การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยการนำมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มุ่งหาประสบการณ์ผ่านการร่วมกิจกรรมกับชุมชน และสอดคล้องกับดรรชนี เอมพันธุ์ (2552, หน้า 358) กล่าวว่า กิจกรรมการท่องเที่ยวที่ชุมชนในหมู่บ้านเป็นผู้จัดการและดำเนินการโดยนำเสนอแก่นักท่องเที่ยวที่สนใจ ที่จะได้ใกล้ชิดกับชุมชน ได้เรียนรู้ชุมชนในชนบท

แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีถิ่น ชุมชนมอญบางกระดี่ เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร

1. ด้านแหล่งท่องเที่ยว ด้วยลักษณะที่ตั้งของชุมชนอยู่ติดกับแม่น้ำลำคลองจึงทำให้เกิดผลกระทบโดยตรงกับศูนย์วัฒนธรรม ซึ่งคนในชุมชนอาจมีการสร้างแนวกันน้ำในลำคลองหรือเป็นที่กั้นน้ำเพื่อให้เกิดผลกระทบให้น้อยที่สุดซึ่งอาจมีการประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการการระบายน้ำหรือการเดินท่อน้ำที่ถูกต้อง

2. ด้านบริการทางการท่องเที่ยว ชุมชนควรมีการออกแบบและสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกที่สอดคล้องกับลักษณะสภาพแวดล้อมและวิถีชีวิตในชุมชน และอาจมีการจัดบริเวณสำหรับประกอบกิจกรรมของนักท่องเที่ยว เพื่อจัดเป็นลานกิจกรรมวัฒนธรรมซึ่งอาจกำหนดให้มีการจัดสัปดาห์ละ 2 ครั้ง ในช่วงวันเสาร์และวันอาทิตย์ และชุมชนอาจส่งเสริมการสร้างนักเล่าเรื่องชุมชนให้แก่เยาวชน สอดคล้องกับการศึกษาของศุภกิจ ยิ้มสรวล (2561, หน้า 102) ผลการศึกษาพบว่า สิ่งอำนวยความสะดวกและภูมิสถาปัตยกรรมจะต้องมีความสอดคล้องกับภูมิทัศน์วัฒนธรรม อัตลักษณ์ท้องถิ่น และภาพลักษณ์สถานที่ของแต่ละพื้นที่ และสอดคล้องกับการศึกษาของธัญวิฑูรี วิเชียรพันธ์ (2562, หน้า 1) ผลการศึกษาพบว่า ผู้นำเที่ยวชมสถานที่ต่าง ๆ ของชุมชน เล่าประวัติความเป็นมา แนะนำให้รู้จักสถานที่ แนะนำปราชญ์ชาวบ้าน แนะนำสินค้าของชุมชน ซึ่งการเป็นนักสื่อความหมายจะเป็นผู้ที่มีศาสตร์และศิลป์ในการสื่อสิ่งที่ต้องการบอกให้กับนักท่องเที่ยว

3. ด้านการตลาดและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวชุมชนควรมีการจัดทำเว็บไซต์ของชุมชน โดยมีการให้ข้อมูลประวัติความเป็นมา แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน ที่พัก และกิจกรรมต่าง ๆ โดยมีการเผยแพร่ในสื่อสังคมออนไลน์ และการให้ความรู้ ความเข้าใจ และการปฏิบัติตนแก่นักท่องเที่ยว เพื่อให้ไม่ให้เป็นการขัดต่อขนบธรรมเนียม วิถี ความเชื่อของชุมชนมอญ สอดคล้องกับการศึกษาของวิภาคนันท์ นิมิตรพันธ์ และศิริจันทรา พลกนิษฐ (2559, หน้า 21) ผลการศึกษาพบว่า คุณค่าของสินค้าและบริการรวมถึงกิจกรรมต่าง ๆ โดยรูปแบบการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เป็นกลยุทธ์ที่นำมาช่วยเสริมสื่อประชาสัมพันธ์ อันนำมาซึ่งชื่อเสียง ภาพลักษณ์ และสนับสนุนสินค้าและบริการ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

ภาครัฐ ผู้ประกอบการ และชุมชน อาจใช้กิจกรรมการท่องเที่ยววิถีถิ่นเป็นสื่อในการสร้างการเรียนรู้ และสร้างประสบการณ์การท่องเที่ยว และสร้างนักเล่าเรื่องในชุมชนที่มีความพร้อมในการให้ข้อมูล และการสาธิต อธิบายให้ความรู้ ความเข้าใจในชุมชน และกิจกรรมการท่องเที่ยวกับนักท่องเที่ยว

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ผลการศึกษา พบว่า ชุมชนมีวิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรม และประเพณีที่มีอัตลักษณ์โดดเด่น ซึ่งเป็นสิ่งดึงดูดใจสำหรับนักท่องเที่ยว ตลอดจนเป็นแหล่งเรียนรู้ทางด้านวิถีชีวิตชุมชนมอญที่ตรงกับความต้องการของกลุ่มนักท่องเที่ยววิถีถิ่น ทั้งนี้อาจมีการศึกษาศักยภาพในการรองรับของพื้นที่ชุมชน เพื่อไม่ให้เกิดการท่องเที่ยวส่งผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย. (2558). **มาตรฐานการส่งเสริมการท่องเที่ยว**, สืบค้นเมื่อ 15 มกราคม 2564, จาก <http://www.dla.go.th/workbook/eb1/std210550/22/22.htm>.
- กาญจนาวดี พวงชื่น และแสงสรรค์ ภูมิสถาน. (2563). พฤติกรรมการท่องเที่ยวและความต้องการของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุต่อการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่. **วารสารการบริการและการท่องเที่ยวไทย**, 15(2), 29-42.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2558). **วิถีไทยในกระแส**, สืบค้นเมื่อ 15 มกราคม 2564, จาก <http://www.etatjournal.com/web/menu-read-tat/menu-2015/menu-12015/637-12015-thai-stream>.
- ดร.ชนี เอมพันธ์. (2552). **การท่องเที่ยวในชนบท**. เอกสารการสอนชุดวิชาการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว หน่วยที่ 9-15. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ฉันทวิช วิเชียรพันธ์. (2562). การพัฒนาทักษะการสื่อสารเพื่อเป็นนักสื่อความหมายท้องถิ่น. **วารสาร สหศาสตร์ศรีปทุม ชลบุรี**, 5(2), 1-11.
- พระครูโพธิสุวรรณคุณ. (2562). ทูทางสังคม : แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีชุมชนของชุมชนลาวโซ่งในจังหวัดสุพรรณบุรี. **วารสารมหาจุฬานาครทรรศ**, 6(3), 1197-1216.
- นิธิภัทร บาลศิริ. (2559). การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมเพื่อการอนุรักษ์และสืบทอดวิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น และอัตลักษณ์ชุมชนมอญบางกระดี่ เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร. รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์, มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.

- รุ่งทิวา ท่าน้ำ และอชิป จันทร์สุริย์. (2563). แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีถิ่นบนฐานแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ อำเภออัมพวา จังหวัดตาก. *วารสารที่ทัศนวัฒนธรรม*, 19(2), 89-110.
- ระพีพัฒน์ เกษโกศล (2557). *การจัดการท่องเที่ยววิถีถิ่น ชุมชนเกาะศาลเจ้าและพื้นที่เกี่ยวเนื่องเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วิภาคนันท์ นิมิตพันธ์ และศิริจันทร์ พลกนิษฐ. (2559). กลยุทธ์การประชาสัมพันธ์ภายใต้สื่อสังคมออนไลน์. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย*, 6(1), 21-31.
- ศุภกิจ ยัมสรวล. (2561). แนวทางการออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวและภูมิสถาปัตยกรรมแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติประเภทพุน้ำร้อน. *วารสารวิชาการการออกแบบสภาพแวดล้อม*, 5(2), 100-129.
- ศุภย์วิชัย เศรษฐกิจ ธุรกิจและเศรษฐกิจฐานราก ธนาคารออมสิน. (2562). การท่องเที่ยวชุมชน, สืบค้นเมื่อ 15 มกราคม 2564, จาก https://www.gsb.or.th/getattachment/3629a2d-169a-4bc4-8ecc-38d3769b1211/GR_report_travel_internet_detail.aspx.
- สินธุ์ สโรบล. (2547). การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน. *วารสารประชาคมวิจัย*, 57, 15-21.
- สุนิษา กลิ่นขจร. (2561). *การพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยววิถีถิ่น วิถีไทยเพื่อสร้างอัตลักษณ์ใหม่ของเส้นทางท่องเที่ยวเมืองร้อยเกาะ*. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาพัฒนศึกษา, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุวิมล สาแหรกทอง วงศ์ธีรา สุวรรณิน และสุรเชษฐ์ โชวเกียรติรุ่ง. (2559). กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ส่งผลกระทบต่อศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนมอญบางกระดี จังหวัดกรุงเทพมหานคร. *รายงานสืบเนื่องการประชุมทางวิชาการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่ 55*, 443-450. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- อชิป จันทร์สุริย์. (2561). *การพัฒนาตัวบ่งชี้การจัดการมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเป็นฐานสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดชุมพร*. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการจัดการ, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- Nulty, P. M. (2014). Keynote Presentation: Establishing the Principles for Sustainable Rural Tourism, Rural Tourism in Europe: Experiences. Development and Perspectives, WTO.